

1-TOM, 10-SON

Республикамизда иссиқхоналарда маҳсудот етиштириш
самарадорлиги ошириш йўллари

Уткир Абдуллаев

Тошкент давлат аграр университети етакчи мутахассиси

Сирожиддин Рахматов

Тошкент давлат аграр университети магистранти

Дилола Нурматова

“Дилшод Ярмухамедов” хусусий корхонаси ходими

Аннотация: Мақолада иссиқхоналарда етиштирилаётган майдонларнинг зарарланиш ҳолати, сабзаёт нархларининг ўзгариши бўйича кўрсаткичлар келтирилган.

Аннотация: В статье динамика изменения землепользования, валового сбора и урожайности при выращивании винограда, описаны перспективы экспорта.

Аннотация: The article analyzes the dynamics of changes in land use, gross harvest and productivity in the cultivation of grapes, describes the prospects for export.

Калит сўзлар: иқлим ўзгариши, иссиқхона, аномал совуқ, озиқ-овқат хавфсизлиги, сабзаёт маҳсулотлари, экспорт, импорт.

Маълумки, иқлим ўзгаришига энг таъсирчан соҳа қишлоқ хўжалиги ҳисобланиб, асосан ўсимликларнинг вегетация даврида ҳароратнинг кўтарилиши ёки кескин пасайиб кетиши натижасида қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш самарадорлигига салбий таъсир кўрсатади. Бу эса мамлакат озиқ-овқат хавфсизлигига ва иссиқхоналарда маҳсулотлари етиштирувчи субъектлар даромадига салбий таъсир кўрсатади.

Хусусан, Жорий йилнинг 9 январь куни Ўзбекистон ҳудудига Волгабўйи ҳудудларидан Россия Европа қисмининг шимолий ҳудудларида шакланган совуқ ҳаво массаси кириб келди. Жорий йилнинг 9-11 январь кунлари республика ҳудудининг катта қисмида ёғингарчилик (ёмғир, қор) кузатилди. 10-15 январда республика бўйича аномал совуқ об-ҳаво натижасида ҳаво ҳарорати кечалари 12-17 совуқгача, кундуз кунлари 5-8 даража совуқгача, шимолда кечалари 17-22 совуқгача, Устюртда ва чўл ҳудудларда баъзи жойларда 25-27 совуқгача, кундуз кунлари 7-10 даража совуқгача, жанубда ва Фарғона водийсида кечалари 5-10 совуқгача, кундуз кунлари 2-5 даража совуқгача пасайди [1].

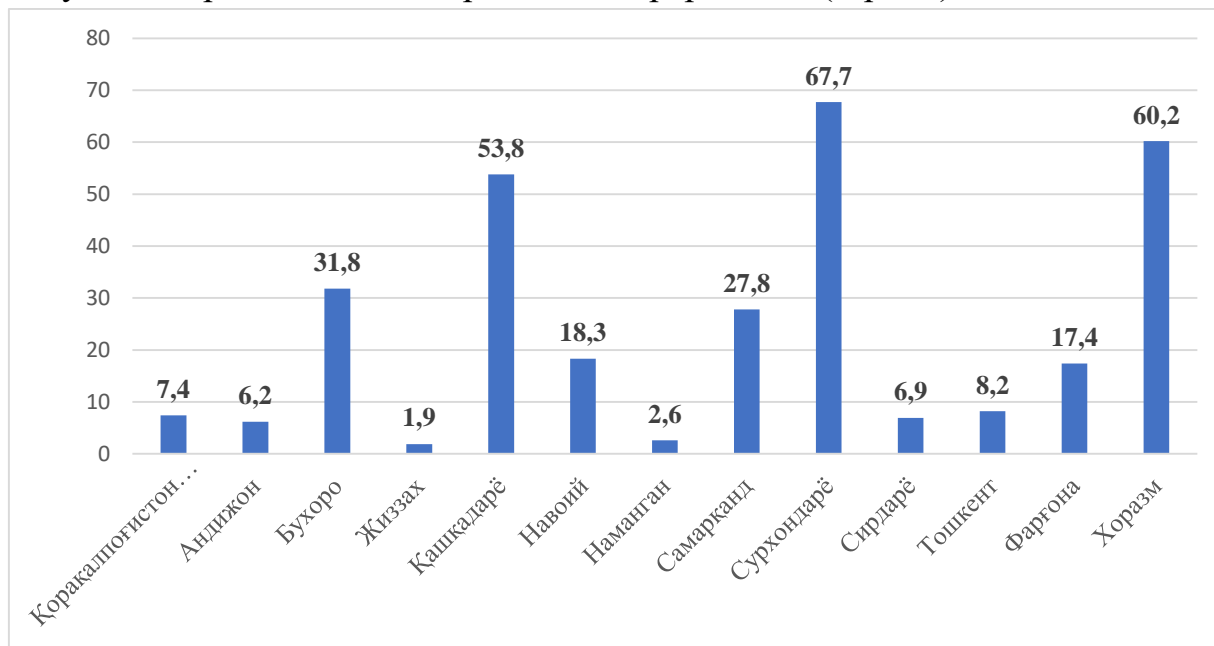
Иссиқхоналарда маҳсулот етиштирувчи хўжаликларнинг асосий қисми бугунги кунда етарли миқдорда иссиқлик таъминоти қониқарли даражада

1-TOM, 10-SON

эмаслиги ҳамда юзага келган ўзилишлар оқибатида катта миқдордаги майдонлардаги ўсимликларни совуқ ўришига олиб келди.

Бугунги кунда мамлакатимизда 630 гектар майдонга иссиқхоналар барпо этилган бўлиб, ушбу майдоннинг 550,1 гектарига экин экилган. Шундан, аномал совуқ таъмирида 310,2 гектар майдон зарарланган (1-расм).

1-расм. Жорий йилнинг январи ойида аномал совуқ таъсирида ҳудудлар бўйича зарарланган иссиқхоналар майдони, га [2].
(2023 йилнинг 16 январь ҳолатига).

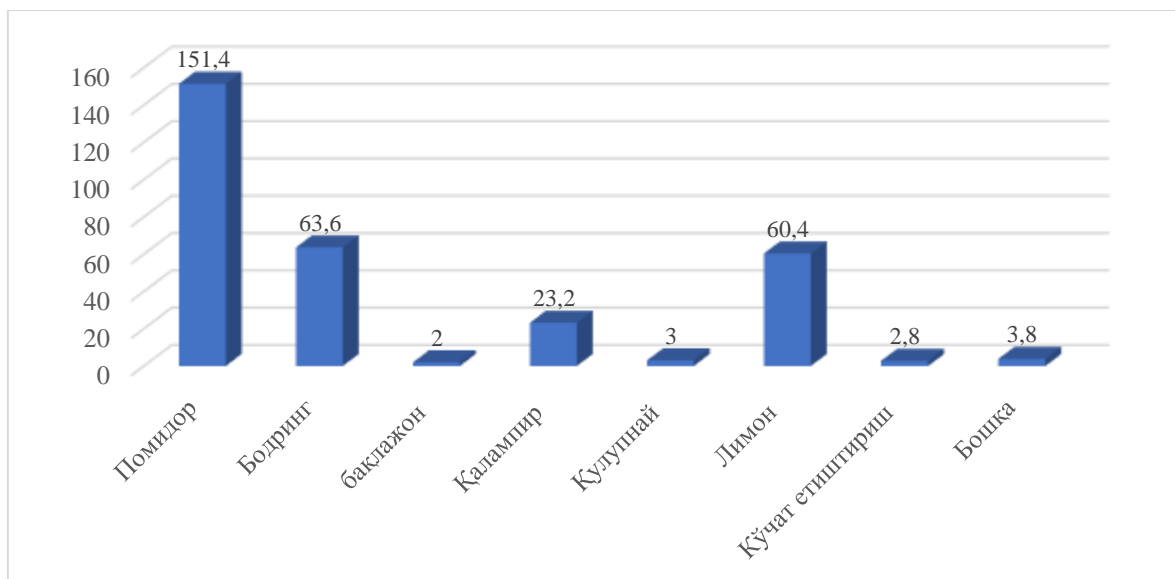
Аномал совуқ таъсирида иссиқхоналарнинг ҳудудлар миқёсида зарар етказишига эътибор қаратадиган бўлсак, энг катта иссиқхоналар майдони Сурхондарё вилоятида кузатилган бўлиб, 67,7 гектар майдонда экилган ўсимликлар нобуд бўлган бўлса, Хоразм вилоятида 60,2 гектар ва Қашқадарё вилоятида 53,8 гектар майдон зарарланганлигини кўриш мумкин. Шунингдек, совуқдан зарар кўрган энг кам майдон Жиззах вилоятига тегишли бўлиб, 1,9 гектарни ташкил этган.

Иссиқхоналарда бугунги кунда иссиқхоналарда помидор, бодринг, бақлажон, булғор қалампир, қулупнай, лимон, кўчат етиштириш каби ўсимликлар парвариш қилинмоқда. Ушбу ўсимликларнинг зарарланиш майдонига эътибор қаратадиган бўлсак, энг катта майдон 151,4 гектар помидор экиладиган майдон зарар кўрганлигини кўриш мумкин (2-расм).

1-TOM, 10-SON

Кейинги ўринда бодринг майдони ҳисбланиб, 63,6 гектарни ташкил этган бўлса, лимон етиштирилаётган майдон 60,4 гектари зарарланганлигини кўрсатмоқда.

2-расм. Жорий йилнинг январи ойида аномал совуқ таъсирида иссиқхоналарда зарарланган экин турлари майдони, га [2]. (2023 йилнинг 16 январь ҳолатига).

Энг кам экин тури зарарланишига эътибор қаратадиган бўлсак, баклажон 2,0 гектар ва кулупнай 3 гектарни ташкил этган. Ушбу экин майдонлари камлиги ҳисобига зарарланган майдонлар камлигини кўрсатмоқда.

Олиб борилган тадқиқотларга кўра, аномал совуқ натижасида иссиқхоналарда етиштирилиши мумкин бўлган 10 минг тоннадан ортиқ маҳсулот маҳсулот нобуд бўлишига сабаб бўлди. Бунинг натижасида мамлакатимизда қиш-баҳор мавсумида озиқ-овқат маҳсулотлари танқислиги вужудга келишига олиб келди.

Юқоридагиларни инобатга олган ҳолда иссиқхоналарда маҳсулот етиштириш самарадорлигини ошириш мақсадида ҳамда кейинги йилларда аномал совуқ таъсирини камайитириш мақсадида қуйидагиларни амалаг ошириш лозим:

Иссиқхоналарда маҳсулот етиштирувчиларни об-ҳаво маълумотлари билан аниқ ва доимий тарзда маълумотлар бериб бориш;

Иссиқхоналарда маҳсулот етиштирувчиларни зарурий энергия таъминоти билан узлуксиз таъминлаш чоралари кўриш;

1-ТОМ, 10-СОН

Иссиқхоналарда маҳсулот етиштирувчиларга хизмат кўрсатиш тизимини яхшилаш чора-тадбирлари амалга ошириш;

Иссиқхонада зарарланган экинларини суғурталаш ишларини амалга оширишни таъминлаш;

Иссиқхоналарда маҳсулот етиштирувчиларни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш чоралири кўчайтириш ва бошқалар.

Ушбу тадбирларни амалга ошириш орқали мамлакат озиқ-овқат хавфсизлигини ҳамда бозорларда иссиқхоналарда етиштириладиган маҳсулотларнинг нархларини барқарорлигини таъминлаш имконияти яратилади, хўжаликларнинг даромадини ошириш, аҳолини турмуш фаровонлигини яхшилаш ҳамда экспорт салоҳиятини ошириш имконияти яратилади.

Фойдаланилган адабиётлар

[1] Ўзбекистон Республикаси Гидрометеорология хизмати маркази (Ўзгидромет) маълумотлари.

[2] Сабзавот, полиз экинлари ва картошкачилик илмий-тадқиқот институти маълумотлари.

